

Interviewet kan imidlertid rumme en boomerangeffekt. Hvad gør producenten, hvis vidneudsagnet strider mod, hvad han selv anser for sandt? Vil han korrigere vidnet, står han selv med den ubehagelige bevisbyrde, må rimeligvis ud i en ganske omstændelig udredning og vil endda savne svar på, hvorfor han i det hele taget brugte et fejlagtigt udsagn. Altså må han prøve noget andet.

Filmens afsnit om tysk terror, clearingmord og schalburgtage rummer et eksempel. Det er bygget på interview med tre hovedpersoner, Best, Pancke og Bovensiepen – af hensyn til folkestemningen betegnet som »forhør«. Herunder påstod Best, at han ikke havde kendskab til clearingmordene, og at Bovensiepen løj, når han hævdede dette. Theodor Christensen har åbenbart ikke troet Best, og derfor har han manipuleret et dementi ind ved tilsyneladende at svinge kameraet over på Bovensiepen, som vises med et overbærende smil på læben. I virkeligheden var Bovensiepen ikke til stede ved »forhøret« af Best, så sammenklipningen er naturligvis kritisabel. På den anden side: ville det ikke også være kritisabelt, hvis Theodor Christensen havde ladet Bests udsagn stå ved magt, når han anså det for usandt?

Konflikten mellem fortælling og dokumentation er fornuftigvis i hovedsagen løst ved at give fortællingen prioritet, i praksis ved at klippe i interviewet, så vidnerne kun siger, hvad producenten vil stå ved. Det er ret uforståeligt, når Rübner Jørgensen kritiserer, at ialt kun 23% af den optagne lydstrimmel er brugt. Når man ved, hvad der i almindelighed forekommer af gentagelser og intetsigende svar, og når oven i købet et helt emne er udeladt, tyder det på en overordentlig lemfældig klipping. Desværre oplyses det ikke, hvilke relevante dele af interviewene der

mangler; men hovedindtrykket er, at Theodor Christensen snarest har strakt sig langt i sin loyalitet mod vidnerne.

Det fundamentale og helt aktuelle problem, bogen rejser, er konflikten mellem fremstilling og dokumentation. Filmmediets betydning vokser i takt med TV og video, og vi må forudse, at det vil få en væsentlig plads i fagets formidling. Derfor er det vigtigt at slå fast, at den politiske dokumentarfilm i bogstavelig mening er et falsum. Dokumentationen er i bedste fald ufuldstændig, i almindelighed en fiktion. Filmens dokumentariske ydergrænse er en fortløbende præsentation af løsevne kilder, og de problemer, denne teknik altid skaber, forstørres op af filmens suggestive appel, dens illusion om egen oplevelse.

Dette er hovedproblemet, og bortset fra de sjældne tilfælde, hvor billedstoffet er tungtvejende kildemateriale, er der næppe nogen bedre løsning end den åbne opgivelse af dokumentationskravet. Lad billedet være underordnet teksten. Lad det vise, hvad det kan. Hvordan tingene så ud. Det kan ikke vise, hvad de var.

Henning Poulsen

Peter Knoop Christensen, Bibi Stavnsbjerg Hansen, Annette Haugbølle og Ingeborg Hørlöck Østergaard: *Amerikanisering af det danske kulturliv i perioden 1945-58*. (Ålborg Universitetsforlag, 1983). 317 s.

Interessantest er det midterste afsnit, som viser den voksende og stærke position, amerikanske produkter i efterkrigstiden fik på det danske kulturmarked. Navnlig inden for populære genrer som magasiner (»Det Bedste«), tegneserier og kriminalromaner, men også inden for den traditionelle skønlitteratur.

I tolkningen af denne og tilsvarende dansk litteratur er der lagt megen vægt på at vise, at denne amerikanske indflydelse var et led i den kolde krig, at tendensen var antikommunistisk, monopolkapitalistisk og classesamarbejdsvenlig. Det forudsættes – om end uden nogen påvisning – at resultatet er blevet en stærk ideologisk påvirkning.

De to indledningskapitler om den økonomisk-politiske virkelighed domineret af »USA-imperialismen« er stykket sammen af tilfældig, i hovedsagen dansksproget litteratur og kunne med fordel være udeladt – ligesom bogen var blevet mere læseværdig, hvis man ikke havde betjent sig af en så indædt ideologisk jargon. Det ville også have styrket fremstillingens almindelige troværdighed.

Henning Poulsen

K.B. Andersen: *I alle de riger og lande... Oplevelser i 70'ernes danske udenrigspolitik.* (Gyldendal, 1983). 223 s.

Midt i vemoden over K.B. Andersens alt for tidlige død i foråret 1984 kan man glæde sig over, at han valgte at indlede sine memoirer med udenrigsministerperioden fra 1971-1978, og at han i sit travle otium mellem utallige andre gøremål gav sig tid til at færdiggøre dette bind.

Bogen er typisk for K.B. Andersen. Den er tydeligvis skrevet ganske hastigt, men er velformuleret med såvel humor som bid – f.eks. i bemærkningen om den franske udenrigsminister Jobert, der »tilsyneladende lystbetonet i det omfang, man kan anvende dette udtryk i forbindelse med Jobert« benyttede enhver lejlighed til at skabe modsætninger mellem Europa og USA (s. 121). Men bogen er også karakteristisk forsigtig i omtalen af politiske

kolleger og modstandere; der er ingen dramatiske »afsløringer«, og nok gives der adskillige hib og spark undervejs, men som regel ganske diskret. I betragtning af KBA's kendte kritik af ændringerne i socialdemokratiets udenrigspolitik siden 1979 og af Anker Jørgensens rolle heri, er behandlingen af Anker Jørgensen overraskende positiv. KBA gør sig megen umage for at understrege deres gode samarbejde og politiske enighed i årene indtil 1978 – dog ofte med en undertone af, at det snarere var Anker Jørgensen, der i den periode var enig med KBA og loyalt bakkede hans synspunkter op, end omvendt.

Derimod er KBA's skepsis over for Ivar Nørgaards Europa- og Nordenpolitik uforstilt (s. 139-44), et forhold, der nok ikke blot bundet i politiske meningsforskelle, men også i det forhold, at KBA indtil regeringsomdannelsen i 1977 måtte »dele« udenrigsministeriet med Ivar Nørgaard i dennes egenskab af minister for udenrigsøkonomi, herunder markedsspørgsmål, og nordiske anliggender. KBA kritiserer meget kraftigt denne opsplitning af ministeriet og udenrigspolitikken, hvis uheldige konsekvenser især illustreres af problemerne med at holde det omsiggribende europæiske politiske samarbejde (EPS – KBA's ressort) ude fra det egentlige EF-samarbejde, der hørte under Nørgaards domæne.

I et særskilt kapitel diskuterer KBA, hvorledes udenrigspolitikken bliver til. Han fremhæver som noget positivt embedsmændenes rolle som på den ene side repræsentanter for kontinuitet og sagkundskab og på den anden side loyale medarbejdere for de politiske beslutningstagere, og hele fremstillingen bærer tydeligt præg af, at KBA kunne lide at arbejde i ministeriet og havde en høj mening om sine medarbejders kvalifikationer. Han gør opmærksom